

דף פ"ג

ר"א ור"ש נח' אם דנים חוץ מחוץ או למדנו במשנה, שהמכניס דם להיכל בכדי לכפר, אף על פי שלא כפר פסול. הגמרא דנים בהמה מבהמה

מביאה את מה ששנינו בברייתא, רבי אליעזר אומר לומדים בגזירה שווה "לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ" "לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ", כמו ששם הכהנים מוזהרים לפרוש מההיכל מתחילת ביאת המכפר אפילו שלא כפר עדיין, אף כאן הדם שנכנס לכפר ולא כיפר נפסל. רבי שמעון אומר, למדים בגזירה שווה הנזכרת מפר ששרפו בני אהרן, כמו ששם שורפים את הפר והשעיר אחרי שהכהן הגדול היזה מדמם וכפר, אף כאן הדם שנכנס להיכל נפסל רק אחרי שכפר. רבי אליעזר סובר שדנים חוץ מחוץ, דם חטאת החיצונה שנכנס להיכל מהאדם שהכתוב מזהירו שיעמוד בחוץ, ואין דנים חוץ מפנים מפר יום הכיפורים שהביאו את דמו לפני כמצותו. ורבי שמעון סובר שדנים חטאת חיצונה שהיא בהמה מחטאת הפנימית שהיא בהמה. ולא לומדים אותה מפר יום הכיפורים שהכתוב מזהירו שיעמוד בחוץ.

למדנו במשנה, שלרבי יהודה אם הכניס את הדם להיכל בשוגג כשר. ומסתפקת הגמרא, האם רבי יהודה אומר שרק בשוגג כשר, אבל אם הכניסו במזיד וכיפר, הוא פסול כרבי שמעון. או שאם הכניס את הדם במזיד הדם נפסל אפילו כשנכנס ולא כיפר, כרבי אליעזר. ואם הכניס את הדם בשוגג ולא כיפר הדם לא נפסל.

“חטאת” “חטאת” ללמד שכל
הנשרפים דר”י רמ”א “לכפר”

ורבי ירמיה הביא ראיה שרבי יהודה סובר
כרבי שמעון, ששנינו בברייתא, מה מלמד

הכתוב על המוציא את הפר והשעיר של יום הכיפורים “וְהִשְׁחָף אֹתָם
יִכָּבֵס בְּגָדָיו וְרָחַץ אֶת בְּשָׁרוֹ בַּמַּיִם” ותמחה הברייתא, הרי צריכים
את הכתוב לגופו ללמד שהשורף מטמא בגדים? אלא השאלה היא על
מה שכתוב שתי פעמים חטאת “פַּר הַחֲטָאת וְאֵת שְׂעִיר הַחֲטָאת”
אמר רבי יהודה, מלמד שלא רק השורף הזה¹³²⁴ מטמא בגדים, אלא אף
שאר הנשרפים מטמאים בגדים. רבי מאיר אומר, שלא צריכים ללמוד
מ“חטאת” “חטאת” אלא הדבר נלמד ממשמעות הכתוב “אֲשֶׁר הוּבָא
אֶת דָּמָם לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ” “וְהִשְׁחָף אֹתָם יִכָּבֵס בְּגָדָיו” שתולה את הטעם
של טומאת בגדים משום שהדם הובא לכפר בפנים, ומכאן שהשורף את
כל הפנימים מטמא בגדים. ומכך שרבי יהודה אינו לומד שכל הקרבנות
הנשרפים מטמאים בגדים מהכתוב “לְכַפֵּר”, משמע שלומד מ“לְכַפֵּר”
בגזירה שוה לומר שדמים החיצונים שדמם נכנס לפנים אינו פסול אלא
אם כיפר כרבי שמעון¹³²⁵.

הדרן עלך פרק כל הזבחים שנתערבו פרק תשיעי 'המזבח מקדש'

משנה

המזבח מקדש את הראוי לו, אפילו דבר פסול
שעלה למזבח ונעשה לחמו ואין מורידים
אותו¹³²⁶. ומהו ראוי? רבי יהושע אומר¹³²⁷, כל הראוי לאישים, שנאמר:
“הוא העלה על מוקדה”, כמו שעולה היא ראויה לאישים ואם עלתה

¹³²⁴ רש”י פירש שנקטו אבית הדשן בכדי שהרי עיקר מה שנאמר על שפך הדשן ישרף נאמר בפר העלם דבר.
ולא דייק שאינו כ’ בפר העלם דבר אלא בפר כהן משוח. ומ”מ הדין עמו דכדי נסבה. ויש לפרש דה”ק מאותם
הנשרפים אבית הדשן לא מצינו שמטמא בגדים אלא אלו בלבד. מניין לרבות פר כהן משוח כו’. וצ”ע אם לומדים
מדרשה זו גם את שריפת בית הדשן בפר [יום] הכפורים. תוס’.

¹³²⁵ הרמב”ם פוסק שאם הכניס בשוגג להיכל כדי לכפר ולא כיפר הדם לא נפסל, ואם הכניס במזיד הדם נפסל.
וקשה שהרי הגמרא פשטה את הספק שר”י סובר כר”ש, ועיין בכ”מ ובאחרונים בישוב הקושיה.

¹³²⁶ אם הוברר לחלקו ובגמ’ מפ’ למעט קמצים שלא קדשו בכלי לאחר קמיצה שלא הובררו לחלק גבוה דאע”ג
דקידשה המנחה כולה בכלי אין חלק גבוה ברור שאין המנחה קריבה כולה ובקמיצה בלא מתן כלי אין זה מבורר
למזבח. רש”י.

¹³²⁷ רבי יהושע ורבן גמליאל באים לפרש את הרישא. תוס’.

לא תרד, אף כל דבר שהוא ראוי לאישים אם עלה לא ירד^{1328 1329}. רבן גמליאל אומר, כל הראוי למזבח, שנאמר: "הוא העלה על מוקדה על המזבח" כמו עולה שהיא ראויה למזבח אם עלתה לא תרד, אף כל דבר שהוא ראוי למזבח אם עלה לא ירד. אין בין דברי רבן גמליאל לדברי רבי יהושע, אלא הדם והנסכים, שרבן גמליאל אומר לא ירדו, ורבי יהושע אומר ירדו.

רבי שמעון אומר, אם הזבח כשר והנסכים פסולין, כגון שיצאו או נטמאו, או אם הזבח נפסל והנסכים כשרים¹³³⁰, אפילו זה וזה פסולין, הזבח לא ירד מפני שהמזבח קדש אותו, והנסכים ירדו מפני שהמזבח לא מקדש פסולים שבאים בגלל אחרים¹³³¹.

גמרא

המזבח אינו מקדש קמצים שלא קדשו בכלי שחסרים מעשה בגופם למזבח כלל שאותו באה המשנה למעט¹³³²? רב פפא אמר, למעט קמצים של מנחות שלא קידשו בכלי לאחר הקמיצה¹³³³. הקשה רבינא, במה קמצים שלא קדשו בכלי שונים ממה שעולא אמר שאימורי קדשים קלים שהעלם למזבח לפני זריקת הדם לא ירדו, שנעשו לחמו של המזבח. והרי הם לא הובררו למזבח לפני זריקת הדם¹³³⁴? עונה הגמרא, שאימורי קדשים קלים אינם חסרים מעשה בגופם, אבל קמצים שלא קדשו בכלי חסרים מעשה בגופם.

למדנו במשנה שרבי יהושע לומד מהכתוב "על מוקדה" שהראוי לאישים אם עלה לא

לר"ג "היא העולה על מוקדה" לפוקעים

1328 אבל לא דם ונסכים כמו שמפ' בסיפא שאין בין דברי ר"ג לדברי רבי יהושע אלא הדם והנסכים. רש"י.
1329 רש"י מפרש היא משמע בהוייתה תהא משעלתה על מוקדה. וקשה שבגמרא משמע שהיא הוא מיעוט ולא ריבוי. אלא התנא סומך על זאת תורת העולה. תוס'.
1330 הנסכים אינם יכולים להיות כשרים לגמרי כיון שהזבח פסול אלא כשרים מפסול עצמם. תוס'.
1331 רבי שמעון סובר בנסכים של זבח כרבי יהושע ובנסכים הבאים בפני עצמם כרבן גמליאל. רש"י.
1332 אם בא למעט קטרת הרי שנינו את דינה בסיפא וכן רובע ונרבע. תוס'.
1333 לכאורה צריך למעט קמצים שלא קדשו בכלי אפילו לר"ש שאומר לקמן (דף פד.) בנשפך דמה שלא ירד. והקשה ה"ר חיים הרי ר"ש אומר בהקומץ רבה (מנחות דף כו.) שקומץ א"צ קידוש כלי. וצריך לומר בע"כ שמדובר אליבא דחכ' שמצריכים קידוש כלי בקומץ ולא כרבי שמעון. ולרבי שמעון שאין ראוי לו הוא כגון לבונה קודם קמיצת הסולת שהלבונה ניתרת בקמיצת הסולת. תוס'.
1334 שזריקת דמם קובעת אותם לחלק גבוה לענין מעילה מה שאין כן בקדשי קדשים שהם מתחילתם לגבוה ואימוריהם עולין למזבח אבל קדשים קלים אין בהן מעילה אפי' באימוריהם שאינם קדשי ה' המיוחדים לשם. אבל לאחר זריקת דמים ש מעילה באימוריהם ואפילו הכי לא ירדו. רש"י.

ירד. שואלת הגמרא, ומה סובר רבן גמליאל? עונה הגמרא, שהוא סובר שהכתוב מלמד שצריכים להחזיר למזבח 'פוקעים', קרבנות כשרים שנפלו מן האש לרצפה. ורבי יהושע לומד זאת מהכתוב "אֲשֶׁר תֹאכַל הָאֵשׁ". ורבן גמליאל לומד מ"אֲשֶׁר תֹאכַל הָאֵשׁ", שרק אברי קרבן עולה שנתעכלו במקצת ופקעו מעל המזבח, צריכים להחזיר למזבח העולה. אבל אין צריכים להחזיר למזבח הקטורת עכולי קטורת¹³³⁵. כמו ששנה רבי חנינא בר מניומי בדבי¹³³⁶ רבי אליעזר בן יעקב, שלומדים מהכתוב: "וְהָרִים אֶת הַדָּשָׁן אֲשֶׁר תֹאכַל הָאֵשׁ אֶת הָעֵלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ וְשָׂמוּ אֶצְל הַמִּזְבֵּחַ" שמחזירים עיכולי עולה, ולא מחזירים עכולי קטורת. ולרבי יהושע, הכתוב בא ללמד שלא מחזירים למזבח הקטורת עכולי קטורת, וממילא לומדים ממנו שמחזירים למזבח העולה עיכולי עולה.

המזבח מק' גם פסולים שלא היתה להם שעת הכושר
למדנו במשנה, שרבן גמליאל לומד מהכתוב "עַל הַמִּזְבֵּחַ", שהראוי לזבח אם עלה ירד. הגמרא שואלת, הרי גם לרבי יהושע כתוב "עַל הַמִּזְבֵּחַ"? עונה הגמרא, שהכתוב בא לומר שהטעם שהתורה אמרה שקדשים שעלו למזבח לא ירדו הוא מפני שהמזבח מקדש את כל הראוי למוקד של המזבח. ורבן גמליאל לומד את הדבר ממה שהמלה "מִזְבֵּחַ" כתובה פעם נוספת "כָּל הַנֶּגַע בַּמִּזְבֵּחַ יִקְדָּשׁ". ולרבי יהושע צריכים לכתוב שתי פעמים "מִזְבֵּחַ", פעם אחת שהמזבח מקדש פסולים שהיתה להם שעת הכושר, כמו לן ויוצא וטמא. ופעם אחת, שהמזבח מקדש פסולים שלא היתה להם שעת הכושר, כמו נשחט במחשבת חוץ לזמנו וחוץ למקומו. ולרבן גמליאל, כיון שהתורה ריבתה שהמזבח מקדש אפילו את הפסולים, אין הבדל בין אם היתה להם שעת הכושר, ובין אם לא היתה להם שעת הכושר.

הגמרא מביאה את מה ששנינו בברייתא, רבי שמעון אומר, שהכתוב שמלמד שהמזבח מקדש את מה שעלה עליו אומר "עֵלָה"¹³³⁷, כמו שעולה הבאה בגלל עצמה שנפסלה שעלתה על המזבח לא תרד, אף כל הבאים בגלל עצמם

רש"א "עולה" הבאה בפ' עצמה יצאו נסכים הבאים בגלל הזבח

¹³³⁵ אבל לא ממעטים עיכולי לבונה שמחזירים אותם כמו שמוכח בהקומץ רבה (מנחות דף כו:). תוס'..

¹³³⁶ לפי הגהות סדר הדורות, וכן הוא ביומא.

¹³³⁷ לפי הראב"ד בתורת כהנים הכ' "זאת תורת העלה הוא העלה על מוקדה" והרע"ב מהכ' "כל הנֶגַע בַּמִּזְבֵּחַ יִקְדָּשׁ" וזה אֲשֶׁר תַעֲשֶׂה עַל הַמִּזְבֵּחַ כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה "עֵלַת תָּמִיד לְדֹרֹתֵיכֶם".

שעלו לא ירדו, יצאו נסכים הבאים בגלל זבח שאם עלו ירדו. רבי יוסי הגלילי אומר, שממה שנאמר "כָּל הַנֶּגַע בַּמִּזְבֵּחַ יִקְדָּשׁ" היינו לומדים בין דבר הראוי למזבח ובין דבר שאינו ראוי למזבח. והכתוב "כָּבָשִׁים בְּנֵי שָׁנָה שְׁנַיִם לַיּוֹם תִּמִּיד" מלמד שכמו שהמזבח מקדש כבשים שהם ראויים למזבח, כך המזבח מקדש כל דבר שראוי למזבח, אבל דבר שאינו ראוי שנפסל ועלה למזבח ירד. רבי עקיבא אומר, לומדים שהמזבח אינו מקדש אלא את הראוי למזבח מהכתוב בעולה "עֹלֹת תִּמִּיד", כמו שעולה היא ראויה כך המזבח מקדש את כל הראוי. ואמר רב אדא בר אהבה שהיוצא להלכה בין ריה"ג ור"ע היא בעולת העוף פסולה שעלתה על המזבח. לר"ע שלומד שהמזבח מקדש את הראוי לו מעולה, עולת עוף פסולה שעלתה לא תרד. ולריה"ג שלומד מכבשים, עולת עוף פסולה שעלתה תרד.

ושואלת הגמרא למי שלומד מכבשים למה כתוב עולה? אומרת הגמרא, שאם היה כתוב רק כבשים ולא היה כתוב עולה, היינו אומרים שהמזבח מקדש את הקרבנות הפסולים אפילו מחיים¹³³⁸. שואלת הגמרא, למי שלומד מעולה, למה כתוב כבשים? עונה הגמרא, שאם היה כתוב עולה ולא היה כתוב כבשים, היינו אומרים שהמזבח מקדש אפילו מנחה¹³³⁹.

הנפק"מ בין התנאים במשנה ובברייתא
היא בקמצים שקדשו בכלי
שואלת הגמרא, מה הנפקא מינה בין התנאים של הברייתא, ריה"ג ורבי עקיבא ובין התנאים שבמשנה, רבן גמליאל ורבי יהושע? ואמר רב פפא, הנפקא מינה היא בקמצים שקדשו בכלי. לרבן גמליאל ורבי יהושע שלומדים ממוקדה וממזבח, קמצים שקדשו בכלי ונפסלו ועלו על המזבח לא ירדו. ולריה"ג ור' עקיבא שלומדים ממה שכתוב בעולה שעולה אבל מנחה תרד, קמצים שקדשו בכלי ונפסלו ועלו על המזבח ירדו.

¹³³⁸ ובדוקין שבעין ואליבא דר"ע כמו שאומרים לקמן כתב רחמנא עולה שראוי לעלות. תוס'.

¹³³⁹ תוס' שואלים ממה שבמנחות (דף צ:.) ממעטים מנחה מנסכים ממה שכ' עולה. תוס'.